

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. Minister Drs. I.K. van Engelshoven
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Betreft: Reactie Advies Cultuurstelsel 2021-2024 “Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur”

24 mei 2019, Amsterdam

Geachte mevrouw Van Engelshoven,

Onlangs ontving u een gezamenlijke reactie van de vier brancheverenigingen binnen de podiumkunstsector op het advies “Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur” van de Raad voor Cultuur.

In die brief vroegen we als sector aandacht voor de noodzakelijke digitalisering van de podiumkunsten (DIP), voor theater als onderdeel van de kunstcanon in het onderwijs, we deden een oproep om ook het erfgoedbudget in te zetten voor ‘levende’ cultuuruitingen en we spraken onze zorg uit over het overvragen van de private fondsen.

Zoals al in die brief werd aangekondigd willen de ondertekenaars van die brief daarnaast ook enkele andere punten aanstippen in een aparte brief. Ook wij als Vereniging van Vrije Theaterproducenten (VVTP) nemen de gelegenheid om een aantal specifieke punten uit het advies die voor onze leden van groot belang zijn bij u onder de aandacht te brengen.

Het belang van Vrije Theaterproducenten

Wij zijn blij dat we samen met de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD), Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK) en de Vereniging van Nederland Orkesten (VvNO) tot een eerste reactie zijn gekomen. Als producenten en podia maken we deel uit van hetzelfde systeem, en gezamenlijk willen we ons inspannen voor

een sterke en gezonde podiumkunstsector. Als vrije theaterproducenten zijn we verantwoordelijk voor de meeste voorstellingen (60 tot 70%) die in de theaters te zien zijn. Die voorstellingen produceren we over het algemeen zonder enige vorm van directe overheidssteun.

Toch hebben we wel te maken met wat de overheid beslist. De VVTP was bijvoorbeeld niet blij met de verhoging van het lage BTW-tarief. Nog veel meer dan de gesubsidieerde sector is de niet-gesubsidieerde sector kwetsbaar voor prijsverhogingen. Omdat de vrije producenten geen subsidiegelden ontvangen betekent dit dat het risico volledig bij de cultureel ondernemer ligt. Wij zien dat zulke overwegingen te weinig aandacht krijgen in de politiek.

Vrije theaterproducenten zijn ondernemers met een grote liefde voor toneel, cabaret, musical en live-entertainment. Want theater doet ertoe. Het is kunstvorm die een zintuiglijke ervaring teweegbrengt die onvergelijkbaar is met andere kunstvormen. Theater reageert op de samenleving en op menselijke verhoudingen, het kan een spiegel voorhouden, kan het publiek ontspannen, vermaken en soms zijn tijd ver vooruit zijn.

We zijn trots op het Nederlands theater. In veel gevallen loopt Nederland voorop in vernieuwing en technisch vernuft. Theater is bovendien, naast literatuur en film/tv, een belangrijke drager van de Nederlandse taal. Ook zijn wij trots op de mensen met wie wij werken. Zowel voor als achter de schermen zetten zij alles op alles om het publiek een bijzondere theaterervaring te bezorgen. Veel Nederlanders maken voor het eerst kennis met het theater via een van onze producties. De vrije theatersector blijkt keer op keer in staat een groot en breed publiek aan te spreken met spraakmakende en kwalitatief hoogstaande producties.

Niet alleen op inhoudelijk en artistiek, maar ook op economisch vlak levert de vrije theater sector een bijdrage. Lokaal profiteren midden en kleinbedrijven zoals horecaondernemingen van onze producties, die een impuls kunnen geven aan de ontwikkeling in een bepaald gebied. Het belang van de vrije sector moet daarom niet worden onderschat.

Naast het belang van een sterke vrije theatersector, is ook een gezonde gesubsidieerde sector voor ons van groot belang. Veel van onze producties zijn te zien op podia die direct of indirect overheidssteun ontvangen. Veel van de mensen die bij ons werken, werken ook regelmatig bij onze gesubsidieerde collega's. De cross-over is groot. De vrije en de gesubsidieerde sector hebben elkaar dus nodig in het maken van mooi theater, en in het aantrekken, behouden en vernieuwen van het theaterpubliek.

Musical als breed gewaardeerde kunstvorm

Wij zijn erg blij met de erkenning van het genre Musical als een breed gewaardeerde kunstvorm, die door de Raad voor Cultuur in het advies wordt uitgesproken. Een deel van de producties die wij als vrije theaterproducenten maken, bestaat immers uit musicals. Deze kunstvorm trekt al decennialang een groot en gevarieerd publiek. Jaarlijks blijkt 28 procent van de bevolking een musical te bezoeken, en het is daarmee de meest populaire theatervorm. Nederlandse producenten zijn telkens weer in staat geweest om grote buitenlandse producties naar Nederland te halen, en die op hoog niveau te bemensen.

Maar er worden ook veel oorspronkelijk Nederlandse musicals gemaakt. Sinds de eerste jaren van de Nederlandse musical, die werden gedomineerd door Annie M. G. Schmidt, is er een ware Nederlandse musical-cultuur ontstaan. Voorstellingen als Ciske de Rat, Op Hoop van Zegen, Soldaat van Oranje en De Marathon vertellen bovendien typisch

Nederlandse verhalen, en bereikten een groot publiek. Maar ook kleinere musicals zagen het licht, zoals 'Watskeburt', Een kleine blonde dood, en de artistiek veel geprezen musicalvariant van 'Turks Fruit'.

Door de versmelting van vele disciplines is musical een complexe en dikwijls dure theatervorm, waardoor makers en producenten financieel grote risico's lopen, zo constateert ook de Raad voor Cultuur in het eerder verschenen sectoradvies over muziektheater. De stelling van de Raad dat theaterproducenten daarom vooral voor buitenlandse musicalproducties kiezen, en slechts een "handjevol" oorspronkelijke producties uitbrengen, is echter onjuist.

Dit theaterseizoen is bijvoorbeeld ongeveer de helft van de uitgebrachte musicalproducties van Nederlandse afkomst, en zijn de songs nieuw geschreven. De Raad voor Cultuur suggereert bovendien dat musicals gebaseerd op "verhalen uit films of populaire boeken" een risicoloze onderneming zouden zijn. Ook dat is onjuist: het vertalen van bestaande verhalen naar muziektheater is telkens weer lastig, en zeker geen garantie voor succes. Daarnaast wijzen we erop dat ook musicals, toneel en film die als meer 'artistiek' worden gezien, eveneens vaak geïnspireerd zijn op bestaande verhalen, ook in de gesubsidieerde sector. Wij hebben de Raad gevraagd deze uitspraken te nuanceren, en vragen u ook uit te gaan van de feiten.

Feit blijft evenwel dat musicalproducties duur en arbeidsintensief zijn. Als een musical niet het beoogde bezoekersaantal haalt dan heeft dat grote financiële consequenties voor de producent. Hoewel veel theaterproducenten een grote passie hebben om te vernieuwen en nieuw Nederlands repertoire willen maken, is het enorme financiële risico geen positieve incentive. Ook de voorontwikkeling en de langere repetitieperiode zijn vaak hachelijke ondernemingen.

Net als de Raad voor Cultuur kijken wij daarom met enige jaloezie naar de praktijk in de Verenigde Staten waar via workshops en een off-Broadway cultuur nieuwe musicals kunnen 'rijpen'. Door de samenwerking met nieuwe makers kunnen producties zonder commerciële druk op een organische wijze groeien. Wel moet de opmerking worden geplaatst dat een nieuwe productie ontwikkelen in het Engelse taalgebied een ander risicoprofiel heeft. Immers, als een musicalproductie daar succesvol blijkt is het potentiële publiek meteen van mondiale schaal. Die uitgangspositie maakt het investeren in innovatie aantrekkelijker.

Dat gezegd hebbende willen wij als vrije producenten naar een rijker Nederlands musicalklimaat waar meer 'eigen' producties het levenslicht zien, nieuwe verhalen op een nieuwe manier worden verteld, en waar in alle disciplines talent een kans krijgt. Daarnaast is het onze ambitie dat theater, in alle vormen, ook een exportproduct wordt. Zoals Nederland een topproducent is van tv-formats, behoort ook Nederlands drama, musical, comedy, en andersoortige theatrale evenementen in de hoofdklasse van de internationale markt.

We hebben elkaar nodig

Om ons theaterlandschap te behouden en te versterken is de harde grens tussen 'gesubsidieerde' en 'niet-gesubsidieerde' instellingen niet toekomstbestendig. Alle instellingen, producenten, creatieve teams en artistieke talenten moeten zo veel mogelijk samen optrekken in het creëren van een aantrekkelijk theateraanbod, waar voor ieder wat te beleven valt. Naast de aanbevelingen die wij al samen met de andere brancheorganisaties hebben gedaan, geven we u het volgende mee:

1. Benut vrije theaterproducenten bij educatieprojecten

In de gezamenlijke brief van de brancheverenigingen houden we een pleidooi om podiumkunsten meer onderdeel te laten zijn van de kunstcanon in het onderwijs. Educatieprojecten zijn daarin ook erg belangrijk. Omdat er geen directe subsidierelatie bestaat tussen overheden en vrije theaterproducenten, zien we echter dat er te weinig samenwerking is tussen overheden, scholen en vrije theaterproducenten. Wij denken dat dit een gemiste kans is. Juist vanwege ons grote bereik, en de grote diversiteit aan producties zijn veel vrije theaterproducenten goed in staat om ook jongeren te bereiken. Wij gaan graag het gesprek met u aan hoe het ministerie en de vrije producenten elkaar de komende jaren makkelijker kunnen vinden.

2. Investeer in nieuw Nederlandstalig werk

Al het nieuwe, oorspronkelijk Nederlandstalige repertoire (zowel toneel als musical) is per definitie hoger risicodragend. Het is echter van groot belang dat dit soort producties worden gemaakt. In het creatieve proces is het schrijven en uitproberen van teksten dikwijls een probleem. Teksten moeten kunnen rijpen, aangescherpt worden, en voor dat onderdeel van het maken van een nieuwe voorstelling is vaak te weinig tijd, zowel in het gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde deel van de podiumkunsten. Een goede cultuur voor nieuw Nederlandstalig werk in het theater is ook van groot belang voor het verder uitbouwen van nieuw Nederlands audiovisueel drama. Omdat taal de belangrijkste cultuurdrager is, vinden wij het van overstijgend belang dat de overheid het creëren van nieuw Nederlandstalig werk stimuleert, in alle disciplines.

3. Maak muziektheater onderdeel van de landelijke infrastructuur

De VVTP is zeer positief over het advies van de Raad voor Cultuur om de landelijke infrastructuur uit te breiden op het gebied van muziektheater, waaronder musical. Met kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke producties weten de vrije producenten immers jaarlijks een zeer divers publiek te bereiken. Ook zijn wij zeer positief over het advies om functies voor talentontwikkeling voor de musical op te nemen in een landelijke subsidiesystematiek. Zo ook over het idee van “experimenteerruimtes” om het artistiek experiment te laten plaatsvinden. De kans om ook in Nederland meer tijd te krijgen voor het rijpingsproces ten behoeve van nieuwe producties willen we met beide handen aangrijpen en kan de basis zijn voor een verdere kwalitatieve ontwikkeling van de Nederlandse musical.

Daarom pleit de VVTP voor de (her)oprichting van productiehuisen voor Musical, een lab waar nieuwe producties en talenten kunnen ontkiemen en tot wasdom kunnen komen. Wij vragen u dan ook om deze adviezen van de Raad voor Cultuur over te nemen en te implementeren in het cultuurbeleid voor de aankomende planperiode 2021-2024. Daarnaast zijn wij graag bereid om bij te dragen aan de concretisering van de suggestie ten aanzien van een productiehuis.

4. Maak werk van een stevig Revolving Fund

De Raad voor Cultuur stelt in het advies dat er zowel bij gesubsidieerde als bij vrije producenten ruimte moet zijn om risicovol werk te creëren en nieuwe makers ontwikkelkansen te bieden.

Dat er ook binnen onze sector een sterke behoefte is aan een degelijk streven, is in de afgelopen jaren wel bewezen door het succes van het Nationaal Theater Fonds dat in de moeilijke jaren verschillende tournees heeft mogelijk gemaakt, en daarnaast samen met

het Prins Bernhard Cultuurfonds ook Het Nationaal Theaterweekend initieerde.

Wij kunnen het voorstel van de Raad voor een revolving fund dan ook met grote instemming onderschrijven. Zo'n financieringssysteem zou enorm helpen bij het overzichtelijker maken van de financiële risico's die met het produceren van theaterproducties gemoeid zijn. Wij wijzen er nogmaals op dat het nieuw produceren in het Nederlandse taalgebied extra risico's meebrengt, wat een dergelijke steunmaatregel dus zeker ook rechtvaardigt. Wat 'risicovol' werk is, moet daarom niet te eng worden geformuleerd.

We willen ook benadrukken dat zo'n revolving fund, om werkelijk het gewenste effect te hebben, een bepaalde omvang moeten hebben. Wij verwijzen hier graag naar Stichting Cultuur+Ondernemen die op basis van opgedane ervaring met het bestaande Fonds Cultuur+Financiering pleit voor het beschikbaar stellen van een bedrag van circa 25 tot 30 miljoen euro in een revolving fund. Het huidige Fonds Cultuur+Financiering kent een omvang van zes miljoen euro waaruit jaarlijks zo'n 50 tot 60 leningen worden verstrekt. De inschatting is dat hiermee zo'n 5 tot 10 procent van de 'potentiele markt' bediend wordt. Wanneer deze experimentele regeling opgeschaald zou worden, en ook voor andere genres toegankelijk wordt gemaakt, moet dus grofweg gedacht worden aan een vertienvoudiging van het huidige budget, waarbij de helft van dat benodigde bedrag door de overheid gefinancierd zou moeten worden.

Wij realiseren ons dat het indicatieve bedrag van 25 tot 30 miljoen euro hoog is, toch hechten wij eraan het signaal af te geven dat een revolving fund voor de gehele sector zeer waardevol kan zijn, mits het voldoende omvang heeft. Wij verzoeken de minister dan ook om nader te onderzoeken wat een effectieve omvang van het revolving fund is.

5. Voer een Tax shelter in voor de podiumkunsten

Naast een revolving fund is de VVTP ook voorstander van de invoering van een Tax shelter voor theater. In België bestaat er al een dergelijke regeling. Hiermee wordt het fiscaal interessant om te investeren in relatief prijzige theaterproducties. We zien nu al dat Nederlandse producenten daarom een deel van hun productiekosten in België besteden. Om het innovatieve ondernemersklimaat in de theatersector te bevorderen zou een dergelijke belastingmaatregel ook in Nederland moeten worden ingevoerd, vergelijkbaar met de Tax shelter voor de Nederlandse film. Daarmee wordt ook het wegvloeien van productiegeld naar andere landen voorkomen.

Wij realiseren ons dat het invoeren van deze belastingmaatregel een interdisciplinaire kwestie is, en vragen u dan ook om hierover in overleg te treden met uw collega's op het ministerie van Financiën.

6. Stel een numerus fixus in voor mbo-opleidingen

De Raad voor Cultuur gaat in zijn sectoradvies over muziektheater uitgebreid in op het feit dat de opleidingsmogelijkheden en de mogelijkheden voor talentontwikkeling daarna binnen verschillende genres van het muziektheater in Nederland ontoereikend zijn. Er is een mismatch tussen de opleidingen en de vraag. Vooral mbo-kunstvakopleidingen zouden hierin niet voldoende aansluiten op de markt.

De vrije producenten merken dit dagelijks in hun praktijk en zijn dan ook blij dat de Raad voor Cultuur dit signaleert en adresseert. De VVTP wil graag gesprekspartner zijn en samen met het onderwijs en het ministerie zorgen dat in de toekomst vraag en aanbod beter op elkaar zijn aangesloten.

Toch hechten we er ook belang aan om te benadrukken dat het louter negatieve beeld van de mbo-kunstvakopleidingen niet juist is. Zowel grote musicalproducties als het live-entertainment nemen weldegelijk studenten uit het mbo aan. Ook vormen mbo-opleidingen een bron voor meer culturele diversiteit, en stroomt een deel van hen door naar hbo-kunstvakopleidingen. Wij zouden willen aandringen op het instellen van een numerus fixus voor deze opleidingen om zo een betere aansluiting tussen vraag en aanbod te creëren.

Een vaste gesprekspartner

Als VVTP is het ons doel om bij te dragen aan een bloeiende theatersector. Wij zijn dan ook zeer graag bereid om bovengenoemde punten verder aan u toe te lichten, en op die manier constructief bij te dragen aan de concretisering van onze suggesties.

Met vriendelijke groet,

Boris van der Ham
Voorzitter VVTP

Marte Lalleman
Directeur VVTP

AGENTS AFTER ALL - AT NEXT - BOS THEATERPRODUCTIES - COOK A DREAM - DG THEATER
- EFTELING THEATER - EIGEN NAAM - GEORGE VISSER PRODUCTIONS - JANKE DEKKER
PRODUCTIES - MEDIA LANE - NEW PRODUCTIONS - PUUREE - RICK ENGELKES
PRODUCTIES - SENF THEATERPARTNERS - STAGE ENTERTAINMENT NEDERLAND -
STARDUST - STUDIO 100 - THEATERBUREAU DE MANNEN - VAN HOORNE
ENTERTAINMENT - VAN LAMBAART ENTERTAINMENT